

Key to Navjeevan Practice Book

Standard
3

Teacher's Copy

मराठी सुलभभारती

NAVJEEVAN PUBLICATIONS PVT. LTD.
EDUCATIONAL PUBLISHERS

NAVJEEVAN PUBLICATIONS PVT. LTD.
EDUCATIONAL PUBLISHERS

MUMBAI

4940/1B, Dhobiwadi, Dr. Jaykar Marg, Opp. Datta Mandir, Thakurdwar, Mumbai - 400 002.

Only Calling: 8291852601

Calling & Whatsapp: 9322531798 / 8291852631 / 8291972352

Website: www.navjeevanpublications.com

Email: For enquiry - info@navjeevanpublications.com For order - acc.nppl@gmail.com

PUNE

470 /471, Raviwar Peth, Nandan Residency, 1st Floor, Phadke Haud, Pune - 411 002.

Tel.: (020) 24432951 / 7066835645

1

अनुक्रमणिका

पा. क्र.	पाठाचे नाव	पृष्ठ क्र.
१	झोका (गाणे) - दादासाहेब कोते (A swing)	1
२	सिंह आणि कोल्हा (The lion and the fox)	4
३	आपण सारे खेळू (Let us play)	7
४	वारांचे गाणे (Song of days of the week)	11
५	चित्रांसंबंधी बोला (Talk about Pictures)	14
६	एकमेकांशी बोला (Talk to each other)	16
७	चला, मोजूया (गाणे) (Let's count)	18
८	चित्रकथा (Picture story)	22
९	आईचा वाढदिवस (Mother's birthday)	24
१०	ससोबा (गाणे) (Rabbit)	28
११	गाय (A cow)	30
१२	शब्दबाग - १ (Word garden - 1)	34
१३	आमचा वर्ग (Our classroom)	36
१४	पाऊस - पाणी (कविता) (Rain-water)	41
१५	कला आमची (Our art)	48
१६	चित्रवर्णन (Description of picture)	51
१७	गमतीशोध (Searching fun)	53
१८	आठवडी बाजार (Weekly market)	55
१९	शब्दबाग - २ (Word garden - 2)	62
२०	चला 'च' शोधायला (Come, Let's search, 'च')	64
२१	प्रदर्शन (Exhibition)	67
२२	आम्ही खरेदी करतो (We are shopping)	69
२३	मामाची आमराई (Uncle's mango grove)	72
२४	सारे कसे छान ! (कविता) (How beautiful is everything!)	76
२५	शाळेतील एक दिवस (One day at school)	79
२६	इलाच्या घरी (At Ella's house)	85
२७	भिंगरी (कविता) (A whirligig)	89
२८	मुळाक्षरे (Alphabet)	93
२९	बाराखडी (Twelve form of a consonant)	94
३०	शब्दबाग - ३ (Word garden - 3)	100
३१	आमची सहल (Our picnic)	102

2

मराठी सुलभभारती

१. झोका (A Swing)

❖ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- (१) सुताचा दोर झाडाला टांगला.
- (२) सुताचा दोर झाडाला टांगून बाळूचा झोका तयार झाला.
- (३) झोका बाळू घेतो.
- (४) बाळूचा झोका मागे-पुढे हालतो.
- (५) बाळूला झोका ताई देते.
- (६) झोक्यावरचा बाळू निळ्या आभाळातील चांदोबासारखा दिसतो.

❖ मोकळ्या जागा भरा.

(१) बाळूचा झोका तयार झाला.	(२) क्षणात वाऱ्याला देतो हूल.
(३) फुलांचे सडे.	(४) दुरून बघतात बाबा-आई.
(५) निळ्या आभाळी-चांदोबा जसा.	

❖ विद्यार्थ्यांनी स्वतः करा.

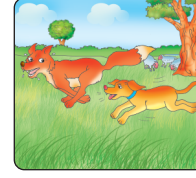
२. सिंह आणि कोल्हा (The lion and the fox)

❖ चित्रे पाहा. प्रत्येक चित्रात काय काय दिसते ते सांगा. गोष्ट ऐका व सांगा.

पहिल्या चित्रात सिंह गुहेत बसला आहे. कोल्हा बाहेरून त्याच्याशी बोलत आहे.

दुसऱ्या चित्रात मेंढ्या गवतात चरत आहेत. झाडाखाली कोल्हा बसला आहे. झाडामागे कुत्रा आहे.

तिसऱ्या चित्रात कोल्ह्यामागे कुत्रा धावत आहे.

चौथ्या चित्रात कोल्हा बसला आहे.
कसला तरी विचार करत असावा.

❖ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- (१) जंगलातील सिंह आजारी पडला.
- (२) सिंह कोल्ह्याला म्हणाला “मला भूक लागली. मी आजारी आहे. तू इथे जवळच शिकार शोध.”
- (३) कोल्ह्याला मेंढी दिसली.
- (४) कोल्हा हळूहळू मेंढीजवळ जाऊ लागला.
- (५) कोल्ह्यामागे कुत्रा धावला.
- (६) कोल्ह्याला शिकार दिसताच त्याने ती पकडण्याचा प्रयत्न केला. तेवढ्यात कुत्रा त्याच्यावर धावून आला त्यामुळे कोल्ह्याला शिकार मिळाली नाही.

❖ चित्रे पाहा. प्रत्येक चित्रात काय कमी व काय जास्त ते ओळखा व सांगा.

- (१) पंख्याला तिसरे पाते नाही. दोनच पाती आहेत.
- (२) कपाला दोन कान आहेत. एक कान जास्त आहे.
- (३) बसला एक टायर कमी आहे. तीन टायर आहेत.
- (४) घड्याळ्यात छोटा काटा, मोठा काटा दोन्ही काटे नाहीत.
- (५) सायकलच्या दोन्ही बाजूंना मागे पुढे हँडल आहे. मागच्या बाजूला जास्त हँडल आहे.
- (६) चष्म्याला दोन काड्यांपैकी एक काडी कमी आहे.

३. आपण सारे खेळू (Let Us Play)

पहिल्या चित्रात मुले फुटबॉल खेळत आहेत. एक मुलगी पायऱ्यांवर बसली आहे. तिच्या शेजारी लाकडी कुबड्या आहेत.

तिसऱ्या चित्रात आई मुलांशी बोलून वळली आहे.

पाचव्या चित्रात आईच्या हातात कुत्र्याचे पिल्लू आहे. पायरीवरील मुलगी कुत्र्याच्या डोक्यावरून हात फिरवत आहे. मुले फुटबॉलने खेळत आहेत.

सातव्या चित्रात फुटबॉल खेळणारी मुले चित्रातील घराच्या दिशेने जातांना दिसत आहेत.

दुसऱ्या चित्रात एक बाई फुटबॉल खेळणाऱ्या मुलांशी बोलत आहे.

चौथ्या चित्रात पायरीवरील मुलगी कुत्र्याशी खेळत आहे. आई घरात आहे.

सहाव्या चित्रात आई आणि मुलगी घरात आहेत. त्यांच्या पुढ्यात कुत्र्याचे पिल्लू आहे.

आठव्या चित्रात फुटबॉल खेळणारी मुले घरात आहेत. आईच्या हातात कुत्र्याचे पिल्लू आहे. एक मुलगी स्टुलवर बसली आहे.

नवव्या चित्रात सर्व मुले - कुत्र्याच्या पिल्लाबरोबर एकत्र खेळत आहेत. दरवाज्यात उभे राहून आई सर्वांकडे बघते आहे.

❖ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- (१) अंगणात मुले फुटबॉल हा खेळ खेळत होती.
- (२) रोझीबरोबर मुले खेळत नव्हती कारण रोझीला नीट चालताही येत नव्हते.
- (३) रोझीकडे अचानक एक कुत्र्याचे पिल्लू आले.
- (४) आईने कुत्र्याच्या पिलाबद्दल रोझीला सांगितले की पिल्लू खरंच खूप गोंडस आहे. त्याला आपल्याकडे ठेवू. तुझ्याबरोबर ते खेळेल. पिलाकडे लक्ष ठेव. तू त्याला खाऊपिऊ घाल म्हणजे तुझा लळा लागेल त्याला. त्यासाठी मी तुला मदत करेन.
- (५) पिलामुळे रोझीच्या घरी आधी जी मुले तिला नीट चालता येत नाही म्हणून तिच्याबरोबर खेळायला तयार नव्हती ती सर्व मुले तिच्याबरोबर खेळायला आली.

❖ कोण कोणास म्हणाले ?

- (१) एक मुलगी रोझीच्या आईला म्हणाली. (२) रोझी आईला म्हणाली.
- (३) रोझीची आई रोझीला म्हणाली. (४) एक मुलगी रोझीला म्हणाली.

❖ रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा.

- (१) रोझी एकटीच बसून खेळ बघत होती.
- (२) रोझीची आई अंगणात आली.
- (३) रोझीने पिलाकडे पाहिले.
- (४) तू त्याला रोज खाऊपिऊ घाल.
- (५) रोझीच्या घरातून कुत्र्याच्या भुंकण्याचा आवाज आला.
- (६) रोझीला आनंद झाला.

४. वारांचे गाणे (Song of the days of the week)

- ❖ (तोंडी प्रश्न)
- ❖ विद्यार्थ्यांनी स्वतः कृती करा.
- ❖ विद्यार्थ्यांनी स्वतः कृती करा.
- ❖ गुरुवारच्या आधीचा वार बुधवार व नंतरचा वार गुरुवार.
- ❖ विद्यार्थ्यांनी स्वतः कृती करा.
- ❖ विद्यार्थ्यांनी स्वतः कृती करा.
- ❖ मंगळवार
- ❖ विद्यार्थ्यांनी स्वतः सांगा.
- ❖ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
- (१) सोमवार गाणी, गप्पा-गोष्टींचा असल्यामुळे मुलांना आवडतो.
- (२) मंगळवारी मुले कृतीतून परिसराचा अभ्यास तसेच निरीक्षण करतात.
- (३) बुधवारी मुले कागद, माती, विविध रंग यात दंग होतात.
- (४) गुरुवारी मुले बालसभेसाठी जमली.
- (५) शुक्रवारी मुले जंगल सफर व सहलीला जातात.
- (६) शनिवारी मुले खेळतात, कवायत करतात.
- ❖ खालील वार कोण-कोणत्या गोष्टींसाठी ठरवले गेले आहेत ? ते सांगा.
- मंगळवार - असे निरीक्षणाचा
- बुधवार - कागद, माती, विविध रंगांमध्ये दंग होण्याचा
- गुरुवार - बालसभेचा
- शुक्रवार - जंगल सफर, सहलीला जाण्यासाठी
- शनिवार - खेळण्यासाठी, कवायतीसाठी
- रविवार - शाळेला सुट्टी

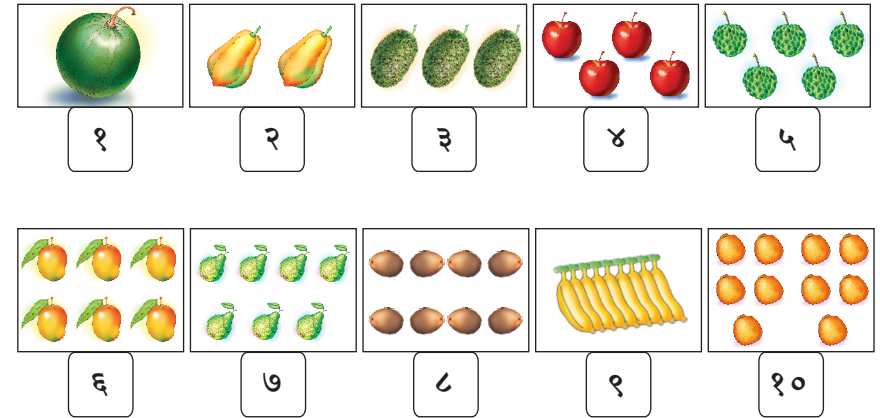
५. चित्रांसंबंधी बोला (Talk about Pictures.)

- ❖ वाक्यातील सारख्या उच्चाराने शेवट होणाऱ्या शब्दांचे गट तयार करा.
बनवतो, धावतो, घालतो, मधुरा, समिरा
हीना, मीना मारत, आकाशात
दोरीवरच्या, राजूच्या फाडला, झोपला
पोहते, पिते, उतरते, उडते, वाचते, खेळते

६. एकमेकांशी बोला (Talk to each other)

- ❖ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
- (१) कवठ हे फळ आहे.
- (२) काका झाडाला पाणी घालत आहेत.
- (३) चित्र क्र. ३ मधील मुलगा आईला विचारतो आई, याला काय म्हणतात ?
- (४) मुलगी शाळेत चालली आहे.
- (५) प्लॉस्टिकचा वापर करायचा नाही.

७. चला, मोजूया (Let's count)

❖ जोड्या जुळवा.

०		शून्य
३		एक
४		दोन
९		तीन
२		चार
७		पाच
५		सहा
६		सात
१०		आठ
८		नऊ
९		दहा

❖ खालील चित्रे मोजा व संख्या अक्षरात आणि अंकात लिहा.

	तीन	३
	आठ	८
	दोन	२
	नऊ	९
	सहा	६
	एक	१
	चार	४
	सात	७
	दहा	१०
	पाच	५
	शून्य	०

फुलपाखराचे चित्र रंगवा आणि त्यामध्ये किती ○ गोळ आकार आहेत ते मोजा व चौकोनात लिहा. ७

८. चित्रकथा (Picture story)

पहिल्या चित्रात रेल्वेचे रूळ दाखवले आहेत. त्यातील दोन रूळांमध्ये फट पडल्याचे दिसत आहे. लांबून आगगाडी येत आहे.

दुसऱ्या चित्रात ३ मुले त्या रेल्वे रूळावर येतात. त्यांना ती फट लक्षात येते व लांबून आगगाडी येत असल्याचे दिसत आहे.

तिसऱ्या चित्रात तीन मुलांपैकी एक मुलगा आपला लाल रंगाचा शर्ट काढून हवेत फिरवत आहे.

चौथ्या चौकटीत असलेले चित्र नवजीवन मराठी सुलभभारती तिसरीमध्ये दिले आहे.

❖ खालील प्रश्नांची उत्तरे सांगा. (तोंडी)

- (१) पहिल्या चित्रात रेल्वेचे रूळ, त्यातील दोन रूळांमध्ये फट पडल्याचे दिसत आहे. लांबून आगगाडी येत असल्याचे दिसत आहे.
- (२) तीन मुले त्या रेल्वे रूळावर येतात. त्या मुलांच्या लक्षात येते की रेल्वेरूळांमध्ये फट पडली आहे.
- (३) तिसऱ्या चित्रातील मुलगा आपला लाल रंगाचा शर्ट काढून हवेत फिरवत आहे.
- (४) चौथ्या चौकटीत असलेले चित्र नवजीवन सुलभभारतीमध्ये दिले आहे.
- (५) प्रसंगावधान.

९. आईचा वाढदिवस (Mother's birthday)

❖ खालील प्रश्नांची उत्तरे सांगा. (तोंडी)

- ❖ १ ते ४ प्रश्नांची उत्तरे विद्यार्थ्यांनी स्वतः सांगा.
- ❖ ऐका व म्हणा : सारख्या अक्षरांखाली रेघ ओढा.

आई, आईचा, आईला, आईने

आज, आपण, आला, आली

सागर, सायरा

खारू, देऊ

आई, चटई

अजय, अभय

❖ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- (१) सागरच्या आईचा वाढदिवस आहे.
- (२) वाढदिवसाला अजय, अभय, सायरा, अनू आले.
- (३) सागरने चटई अंथरली.
- (४) आईने खारू चमच्याने वाढला.
- (५) सागरच्या आईला शुभेच्छा देऊ.

❖ गोलातील अक्षर जोडलेले शब्द ऐका. वाचा. शब्दांतील सारख्या अक्षरांखाली रेघ ओढा.

अ	जय	अजय
	भय	अभय
	नू	अनू

खा	ऊ	खारू
दे		देऊ

सा	यरा	सायरा
	गर	सागर

आ	ज	आज
	ई	आई

❖ खालील अक्षरांनी सुरुवात किंवा शेवट होणारे तुम्हाला माहीत असलेले शब्द सांगा.

जसे : अ - अननस, च - चमचा, य - यज्ञ, सा - सागर,
ऊ - ऊस आ - आरसा ई - ईडलिंगू

❖ खालील अक्षरे जुळवा. शब्द बनवा. वाचा.

ऊस, आई, सई, साचा, ससा, असा

❖ विद्यार्थ्यांनी स्वतः कृती करा.

❖ ऐका. म्हणा. सांगा.

(१) (अ) चादर धुतली. चादर घेतली.

(आ) सतरंजी ठेवली. सतरंजी आण.

(२) (अ) ऊस खाल्ला. ऊस तोडला.

(आ) लाडू दिला. लाडू खाल्ला.

१०. ससोबा (Rabbit)

❖ एकच शब्द दोन वेळा वापरून आलेले शब्द या कवितेत आले आहेत. असे तुम्हाला माहीत असलेले शब्द लिहा.

पांढरे पांढरे, छान छान, गोड गोड, इवले इवले, मऊ मऊ, कडू कडू, गारगार, गरम गरम, खरे खरे, खोटे खोटे, सोपे सोपे.

❖ गाळलेले शब्द भरा.

(१) मिश्या (२) गवत

(३) गुबगुबीत (४) पांढरे पांढरे, (५) तुरुतुरु

११. गाय (A cow)

❖ ऐका. पाहा. कृती करा.

विद्यार्थ्यांनी स्वतः कृती करा.

❖ खालील प्रश्नांची उत्तरे एक ते दोन शब्दांत लिहा.

(१) गाय गवत खाते. (२) गाय आपल्याला दूध देते.

(३) गवत सुमितने आणले. (४) बाबांना भांडे गजून दिले.

(५) गाईचे दूध बाबांनी काढले.

(६) आईने मुलांना दूध दिले.

(७) मुलांचे आरोग्य मस्त झाले.

❖ गाळलेले शब्द भरून माहिती पूर्ण करा.

(१) कापसासारखा, (२) पांढराशुभ्र,

(३) लांब, (४) चपळ, (५) गवत

❖ तुम्ही कोणकोणते प्राणी पाहिले आहेत ? त्यांची नावे सांगा. (तोंडी)

आम्ही मांजर, कुत्रा, कासव, गाय, बैल, उंदीर, माकड, गांडूळ, मुंगी, म्हैस, बकरी, बेडूक, गोगलगाय झुरळ, कोळी, पाल हे प्राणी पाहिले आहेत.

❖ जोडीतील शब्द ऐका. सारख्या अक्षरांना गोल करा. गोलातील अक्षरे वाचा.

गवत गाल

सुमित लाल

हेत्ती

हरिण

गवत कान

गजू छान

❖ वरील अक्षराने सुरुवात किंवा शेवट होणारे तुम्हांला माहीत असलेले शब्द सांगा.

ह - हवा हत्ती हरिण

ल - लता लढाई लवंग

ग - गहू गवत गजरा

त - तवा तराजू तबला

न - नदी नऊ नक्षी

❖ अक्षरे जुळवा. शब्द बनवा. वाचा.

हाल, चहा, हात, तहान, तसा, लहान,

सात, ससा, लस, चल, साल

१२. शब्दबाग - १ (Word garden - 1)

❖ वाक्ये तयार करा.

- (१) सई गाते. (२) हसन नाच. (३) सई चल.
 (४) आई चल. (५) नाग आला. (६) नयन नाच.
 (७) हसन चल. (८) ताई नाच. (९) नयन चल.
 (१०) गात चला. (११) हसन गात आला.

❖ शब्दपट्ट्या वापरून वरीलप्रमाणे शब्दांची गाडी तयार करा. शब्द वाचा.

लहान	नऊ	ऊस	सदरा	रवी	वजन
चहा	हास	ससा	सागर	रजा	जहाज
रवा	वाचा	चटई	ईडलिंगू	बदल	लता
तबला	लाल	ललिता	ताई	ईद	दगड
डमरू	रूमाल	लाकूड	डबा	बासरी	रान
वसंत	तलवार	राखी	खटारा	रजत	तलाव
वय	यज्ञ	ज्ञानेश्वर	रस	सरबत	तबला

१३. आमचा वर्ग (Our Classroom)

❖ गोलातील अक्षर जोडलेले शब्द ऐका. सारख्या अक्षरांखाली रेघ ओढा. शब्द वाचा.

झा	झाडू	ख	खडू
फळा	फळी	फरिदा	फरिदा
क	क	क	क
चरा	कचरा	पाट	कपाट

❖ जोडीतील शब्द ऐका. सारख्या अक्षरांखाली रेघ ओढा.

मदन	मनीष	कचरा	कपाट
एकनाथ	काशीनाथ	एकनाथ	एरिना

❖ वरील अक्षराने सुरुवात किंवा शेवट होणारे तुम्हांला माहित असलेले शब्द सांगा.

क - कपाट, कलश,	म - मगर, मडके,	थ - थवा, थडगे
डू - डूल, खडू	ए - एकनाथ, एडका	क - कप, कपडा
फ - फळा, फरशी		

❖ खालील अक्षरे जुळवून शब्द बनवा व वाचा.

चाल, ताल	फाडा, कान	मूल, लता	माला, लाड
सडा, तान	कला, फूल	मास, मान	माल, माता
माकड, समान	एक, एडका	तास, कडा	चाफा, ताल
काल, लाल	फाडा, एकता	लाड, सडका	लाडका

❖ विद्यार्थ्यांनी स्वतः कृती करा.

❖ खालील प्रश्नांची पूर्ण वाक्यांत उत्तरे लिहा.

- (२) तिसरीतील विद्यार्थ्यांनी त्यांचा वर्ग साफ करायचे ठरवले.
 (३) वर्ग धनूने उघडला.
 (४) एरिनाने खिडकी उघडली.
 (५) मनीषने झाडू घेतला. वर्ग झाडला.
 (६) चिनप्पाने जिना झाडला.
 (७) फरिदा, मदन यांनी कचरा भरला.
 (८) बाके व कपाट एकनाथने पुसले.
 (९) मीनाने फळा पुसला. खडूने फळ्यावर सुविचार लिहिला.
 (१०) काशीनाथने दरवाजा पुसला.

१४. पाऊस-पाणी (Rain - water)

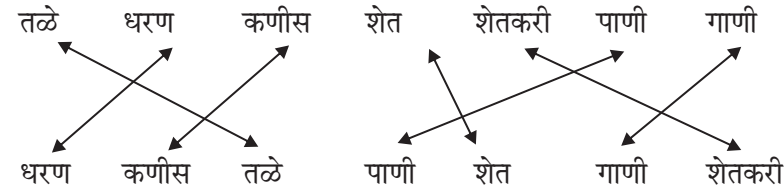
❖ शब्द ऐका : सारखी अक्षरे ओळखा. वाचा.

शेत	पाणी	पाऊस	धरती
शेतकरी	गाणी	पाणी	धरण
शे	णी	पा	ध

❖ वरील अक्षरांनी सुरुवात किंवा शेवट होणारे तुम्हाला माहीत असणारे शब्द सांगा.

शे	शेव	शेती	शेळी	शेजारी	शेतकरी
पा	पाय	पाठ	पान	पाच	पाल
पा	पालक	पाऊस	पाऊल	पापड	पारध
णी	लावणी	टाचणी	चिरणी	किसणी	धडा धरणी
ध	धन	धरण	धनुष्य	धनगर	

❖ जोड्या जुळवा.

❖ पाहा. गिरवा. लिहा. वाचा.

विद्यार्थ्यांनी स्वतः कृती करा.

❖ मागील पानावरील अक्षराने सुरुवात किंवा शेवट होणारे तुम्हांला माहीत असलेले शब्द सांगा.

पूर,	पेढा,	पूल,	फळा,	फळी,	ऊस,	ऊदवत्ती
शून्य,	शूर	शाल,	शरीर,	शीतल,	मावशी,	पतंग,
परी,	पलंग,	पीस,	पाय,	पालक,	पाट,	फूल,
फळ,	फीत,	फेरी,	फेस,	आण,	बाण,	गाणे,
फाटक,	फासा,	शनिवार,	शेगडी,	पीठ,	चणा,	पेरणी
फणी,	शहाणा,	किसणी,	पाणी,	पाल,	वाटाणा,	शेंगदाणा

❖ पाहा. सांगा - पाणी कशासाठी ?

स्वयंपाक करण्यासाठी

कपडे धुण्यासाठी

हात धुण्यासाठी

आंगोळ करण्यासाठी

पिण्यासाठी

शेतीसाठी

❖ खालील प्रश्नांची पूर्ण वाक्यात उत्तरे लिहा.

- (२) पावसाने धरण भरले. (३) शेतात धरणाचे पाणी खेळले.
 (४) वाऱ्यावर धान्याचे कणीस डुलते. (५) आनंदाने हिरवी धरती डोलू लागली.
 (६) पावसाने सर्वांना पाणी दिले. (७) पावसाची गाणी शेतकरी गातो.

❖ एका शब्दात उत्तरे लिहा.

- (२) पावसाने (३) पाणी (४) कणीस
 (५) धरती (६) पावसाने (७) शेतकरी

❖ समान अक्षराने शेवट होणारे शब्द लिहा.

- (१) साचले भरले, धरणाचे धान्याचे
 (२) पाणी गाणी, पावसाने आनंदाने

❖ एक ते दोन शब्दांत उत्तरे लिहा.

- (२) धोधो (३) वाऱ्यावर डुलते (४) हिरवी
 (५) आनंदाने डोलते (६) सर्वांना पाणी (७) पावसाची गाणी

❖ थोडक्यात उत्तर लिहा.

- (१) भांडी धुण्यासाठी, झाडे-वनस्पतींना पाणी लागते. आपण ऊर्जा निर्मितीसाठी, उद्योगधंद्यासाठी, पोहण्यासाठी, साफसफाई करण्यासाठी पाणी वापरतो.

१५. कला आमची (Our art)

❖ खालील प्रश्नांची उत्तरे सांगा. (तोंडी)

विद्यार्थ्यांनी स्वतः सांगा.

❖ एक ते दोन शब्दांत उत्तरे लिहा.

- (१) कलाशिक्षणाचा (२) आगपेटीचे घर
(३) कागदाचा पक्षी (४) आगपेटीच्या घराच्या छतावर
(५) पक्ष्यांचा थवा (६) खराट्याच्या काड्यांची छत्री
(७) घरटे

❖ कोणी केले ते सांगा.

- (१) नेहाने (२) नेहाच्या मैत्रिणीने
(३) वहिदाने (४) श्रीनाथने (५) अफजलने

❖ विद्यार्थ्यांनी स्वतः कृती करा.

१६. चित्रवर्णन (Description of picture)

❖ चित्राशी संबंधित वरील शब्द वापरा. वर्णन करा.

शाळेच्या मैदानात फुलझाडे आहेत. मैदानात काही मुले विटीदांडू खेळत आहेत. काही मुले लंगडी खेळत आहेत. काही मुले घसरगुंडी खेळत आहेत. काही मुले लगेरी खेळत आहेत. मुलगी दोरीच्या उड्या मारत आहे. काही मुली खो-खो खेळ खेळत आहेत.

१७. गमतीशोध (Searching fun)

❖ चित्रे पाहा. त्यातल्या गमती शोधा, सांगा.

❖ विद्यार्थ्यांनी स्वतः कृती करा.

❖ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- (१) दोन पक्षी मोबाईलवर बोलत आहेत. (२) वाघाला पंख चिकटवले आहेत.
(३) कासव झाडावर चढत आहे. (४) खार संगणक चालवत आहे.
(५) उंदीर मांजराचा पाठलाग करत आहे.
(६) कोंबड्याच्या डोक्यावर शिंगे आहेत. (७) मेंढीच्या डोक्यावर तुरा आहे.

१८. आठवडी बाजार (Weekly market)

❖ खालील प्रश्नांची उत्तरे सांगा. (तोंडी)

विद्यार्थ्यांनी स्वतः सांगा.

❖ जोडीतील शब्द ऐका. सारख्या अक्षरांखाली रेघ ओढा. रेघा ओढलेली अक्षरे वाचा.

जसे : घर - घरटे छत - छत्री खराटा - खडू वही - वहिदा
टमाटे - बटाटे फुले - फुगे पेढा - ओढा ओढा - ओळ

❖ ऐका. म्हणा. शब्दांची गाडी तयार करा.

- (४) ईडलिंगू → बदक → कमळ
(५) करवत → तराजू → जून
(६) वजन → नयन → नदी
(७) कागद → दगड → डमरू

❖ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- (१) टेकडीच्या बाजूला ओढा आहे.
(२) टेकडीच्या पायथ्याशी छोटेसे मैदान आहे.
(३) मैदानात आठवडी बाजार भरतो. (४) भाज्या विकणारे ओळीत बसतात.
(५) सई आईबरोबर बाजारात गेली.
(६) सई व तिच्या आईने बाजारात फुले घेतली तसेच फुगे आणि पेढे घेतले.

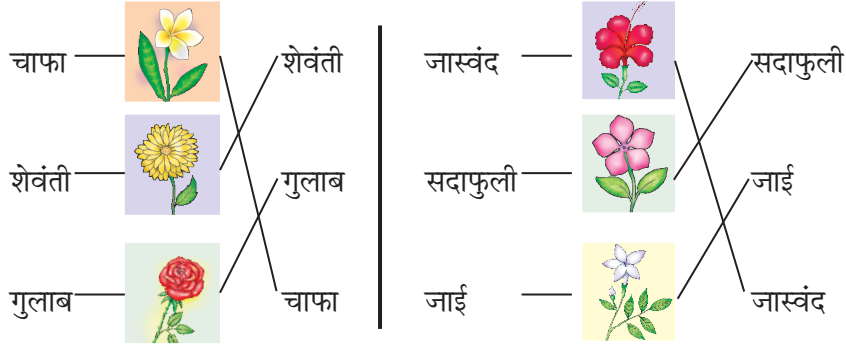
❖ गाळलेले शब्द भरा.

- (१) आठवडी बाजार (२) सई, बाजारात
(३) बाजारात (४) पायथ्याशी, मैदान

❖ इंग्रजीमध्ये अर्थ सांगा.

- (१) village (२) frying vessel (३) flock of birds
(४) brick (५) weekly market (६) stream

❖ शब्द - चित्र - शब्द यांच्या जोड्या लावा.

❖ मागील पानावर दिलेल्या अक्षरांनी सुरुवात किंवा शेवट होणारे तुम्हांला माहीत असलेले शब्द सांगा आणि लिहा.

(१) टाचणी	टुमदार,	टीप	टक्कर	टाका	टेकडी
(२) ढग	ढाल	ढील		ढेकूण	
(३) चमचा	चावी	चीन	चुका	चूल	चेहरा
(४) छत्री	छान	छा	छुमंतर	छेद	
(५) घर	घार	घी	घुमट	घूस	घेवडा
(६) धडा	धावणे	धीर	धुलाई	धूळ	धेनु

❖ वरील शब्द वापरून वाक्ये बनवा.

फुगा - निलेशकडे लाल रंगाचा फुगा आहे. फुगे - सुहासकडे सर्व रंगांचे फुगे आहेत. मुलगा - तो मुलगा शाळेत जात आहे. मुलगे - ते मुलगे खेळ पहात आहेत.

१९. शब्दबाग - २ (Word garden - 2)

❖ आणखी शब्द शोधा.

माल	ताई	ओवा	साप	पूड	वाळा	डफ
सण	हाक	रान	माड	वास	फळा	वाडा
वाई	लळा	लता	कसा	कप	हाड	रान
वाडा	लता	ताल	कला	साफ	हाक	वाढा
लळा	ढग	लढा	सापळा	कमान	नगारा	माकड

❖ वरील शब्द वापरून वाक्ये तयार करा. वाचा.

- (१) मला केशरी पेढा आवडतो. (२) मामा मुंबईला येणार आहे.
(३) जिराफाची मान उंच असते. (४) मुलांनो हसा.
(५) सरिता त्याला पकड. (६) हरिश साप बघ.
(७) आपण नाकाने वास घेतो. (८) रिमा नाच.
(९) शिरीष आला. (१०) दादाने मला पेन बक्षीस दिले.
(११) मीना भाजी आण. (१२) वाघ जंगली प्राणी आहे.
(१३) महेश वाक. (१४) साहिलला हाक मार.
(१५) मुले वर्ग साफ करत आहेत. (१६) सई उठ.
(१७) नारळाच्या झाडाला माड असे म्हणतात.
(१८) मुलांनो हौदात पाणी ओता. (१९) ढग भरून आले आहेत.
(२०) मी जेवल्यावर ताक पितो. (२१) तो फ्रॉक छान आहे.
(२२) विजय फरशी पूस. (२३) छकुलीचे गाल गोबरे आहेत.
(२४) मामीकडे आंबे मागा. (२५) ओढा वाहत आहे.
(२६) माझा डावा पाय दुखत आहे. (२७) आई फणस काप.
(२८) कौरव-पांडवांमध्ये लढाई झाली.
(२९) मुलांनो आकाशात पक्ष्यांचा थवा पहा.
(३०) काल रात्री गारा पडल्या. (३१) झाडे लावा.

- (३२) मधुरा वाल सोल. (३३) पूर्वी युद्धात ढाल-तलवार वापरत.
(३४) विजय आणि सुनील पळा. (३५) मुलांनो हौदात पाणी ओता.

❖ वाचा.

गाणी गा. मी आले. हा आला. ही आली. पाणी आण.
पाणी घे. पाणी पाहा. पाणी काढ.

२०. चला 'च' शोधायला (Come, Let's search, 'च')

❖ नावात 'च' असणाऱ्या वस्तू शोधा व त्यांची नावे लिहा.

चपाती, चूल चारपाई चरखा चावी
चहा, चमचा चिमणी चौरंग चौघडा चोपडी
चिमटा चाळणी चुडा चाबूक चाकू चहाची किटली

❖ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- (१) आजी विळीवर भाजी चिरत आहे. (२) आई पीठ चाळत आहे.
(३) बाबा कपात चहा गाळत आहेत. (४) मुलगा चेंडूबरोबर खेळतो आहे.
(५) मुलगी चपात्या भाजत आहे. (६) चारपाईवर चादर घातली आहे.
(७) टोपलीत दूधी, पालेभाज्या ठेवल्या आहेत.
(८) दाराबाहेर सायकल उभी आहे. (९) पातेले चुलीवर ठेवले आहे.

❖ कोण काय करते ते लिहा.

आई - पीठ चाळते, बाबा - चहा गाळतात.
मुलगी - चपात्या शेकते / भाजते मुलगा - चेंडूबरोबर खेळतो.

२१. प्रदर्शन (Exhibition)

- ❖ प्रदर्शनात साबण, दागिने, कपडे, भांडी, खेळणी, मसाले, खाण्यापिण्याचे पदार्थ, पुस्तके, विजेच्या वस्तू, हस्तकलेच्या वस्तू, बांबूपासून बनवलेल्या वस्तू, बॅग, हाताने बनवलेल्या पर्सेस, घड्याळे, तोरणे, धार्मिक पुस्तके, पेंटिंग्ज इत्यादी वस्तू असतात.

❖ प्रदर्शन

- (१) प्रदर्शनात मिळणाऱ्या तोरणे व पेंटिंग्जमुळे घर सुशोभित करता येते.
(२) विविध प्रकारची खेळणी प्रदर्शनात असतात. लहान मुलांना खेळण्यासाठी त्याचा उपयोग होतो.
(३) प्रदर्शनात मिळणारे पारंपरिक दागिने संमारंभांमध्ये घालता येतात.
(४) प्रदर्शनात मिळणाऱ्या हाताने बनवलेल्या वस्तू टिकणाऱ्या असतात.

❖ साबण - ३५ रु. टेबललॅप - ६०० रु.
घड्याळ - ४०० रु. तोरण - १५० रु.
पर्स - २५० रु.

❖ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

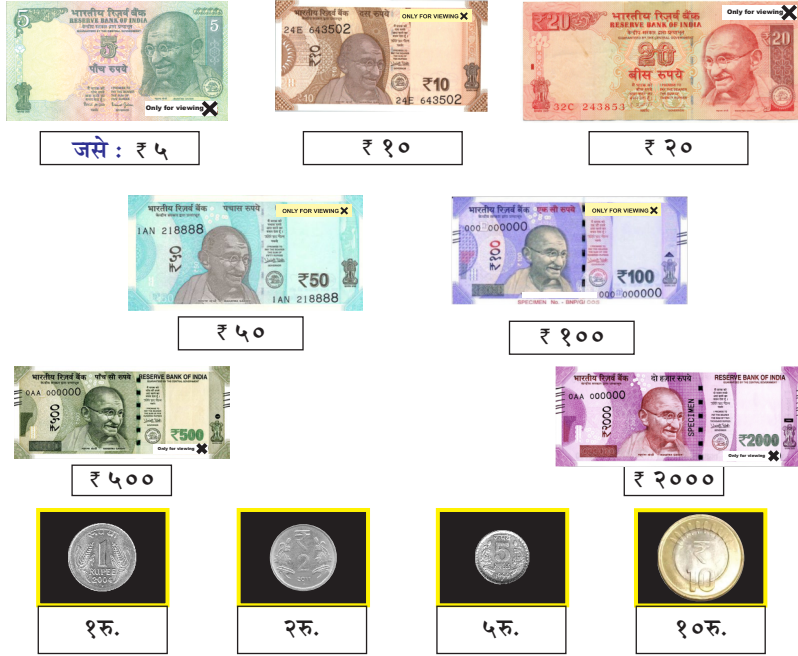
- (१) गावात प्रदर्शन भरले होते.
(२) सगळीकडे दिव्यांच्या माळा लावल्या होत्या.
(३) प्रदर्शनात विविध वस्तू, खेळणी, शेतीची औजार होती.
(४) बाबांनी शेतीच्या औजारांची माहिती सांगितली.
(५) औषधे आजोबांसाठी घेतली.

२२. आम्ही खरेदी करतो (We are shopping)

❖ चित्र पाहा. चित्रात काय काय दिसते ते सांगा.

शालेय वस्तू भांडार मोठे आहे. चित्रात दोन स्त्रिया, दोन पुरुष तसेच एक मुलगा व एक मुलगी खरेदी करताना दिसत आहेत. खूप वह्या, पुस्तके चित्रात दिसत आहेत. फाईल आणि शाळेची दप्ते दिसत आहेत.

- ❖ खालील नोटा व नाण्यांचे निरीक्षण करा. त्या किती किमतीच्या आहेत ते सांगा.

जसे : ₹ ५

₹ १०

₹ २०

₹ ५०

₹ १००

₹ ५००

₹ २०००

१रु.

२रु.

५रु.

१०रु.

२३. मामाची आमराई (Uncle's mango grow)

- ❖ शब्द ऐका. सारख्या अक्षरांस गोल करा. वाचा.

औ	जा	र	ऐ	ट	दा	र	कै	ला	स	मा
ष			क				री			कळ
ध			णे							
हि	र	व्या	गा	र						
र										
व										
ळ										

- ❖ अक्षरे जुळवा. शब्द बनवा. वाचा.

ओत, औत, पाट, पाव, पाच, पास, पाणी, पान, डाव, बस, फुगा, चव, सडा, डास, पाडस, तन, गाव, वन, वडा, शेजारी, गाणी, शेत, धूर, चिवडा, किसणी, डबा, वड, कैरी, पैसे, केर, रजा, केस, बाजार, गार, पार.

- ❖ खालील चित्रांची नावे पूर्ण करा.

- ❖ एका शब्दात उत्तर लिहा.

- (१) उन्हाळ्याची (२) कैलासमानाचा (३) छान छान
(४) कैऱ्या (५) तिखटमीठ (६) कैऱ्या

२४. सारे कसे छान! (How beautiful is everything !)

- ❖ शब्द ऐका. सारख्या अक्षरांस गोल करा. वाचा.

झो	प	प	झो	प
प		न	क्षी	
डी				

- ❖ पाहा. गिरवा. लिहा. वाचा.

- (१) नदी (२) पाणी (३) मासा (४) शाळा

- ❖ कोठे ते सांगा.

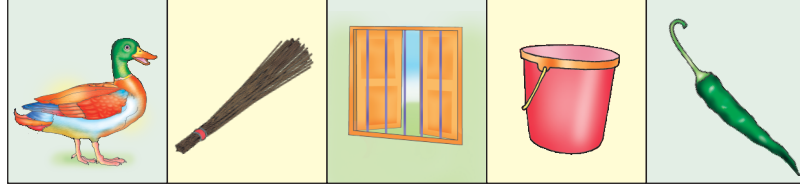
- (१) झोपडीजवळ (२) झाडावर (३) पक्ष्याच्या पंखांवर (४) शाळेत

२५. शाळेतील एक दिवस (One day at school)

- ❖ शब्द ऐका. पाहा. सारख्या अक्षरांखाली रेघ ओढा. सारखी अक्षरे वाचा.

दिवस	दिवा	रिया	रिक्षा	रितेश	
जिराफ	जितू	षट्कोन	षट्कार	बबिता	बदक

- ❖ चित्रे पाहा. नावे लिहा.

बदक खराटा खिडकी बादली मिरची

- ❖ अक्षरे जुळवा. शब्द बनवा. वाचा.

दाट, वार, मान, हार, मार, नर, मैदा, रमा, जर, दार, माळ, दान, रवा, नळ, जवान, वाट, नवा, पेन, वानर, रहाट, टरबूज.

- ❖ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- (१) शाळेत क्रिकेटचा सामना झाला. (२) दिपालीने अचूक गोलंदाजी केली.
- (३) रियाने दोन षट्कार मारले. (४) दुपारी रांगोळीची स्पर्धा होती.
- (५) रितेश जिराफ बबिता दिवा कविता बदक
- (६) रिक्षाने पाहुणे आले.

२६. इलाच्या घरी (Ella's house)

- ❖ शब्द ऐका. पाहा. सारख्या अक्षरांखाली रेघ ओढा. सारखी अक्षरे वाचा.

इला,	इमारत	गौतम,	गौरी	उषा,	उद्या
अंकिता,	अंजू	कवठ,	माठ		

- ❖ शब्द बनवा.

(अ) एडका	(आ) समई	(इ) माकड	(ई) मान
(उ) पालक	(ऊ) लसूण	(ए) कडक	(ऐ) लालेलाल
(ओ) लाकूड	(औ) साफसूफ		

- ❖ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- (१) इला नव्या घरी राहायला गेली.
  - (२) इला नव्या घराचा पत्ता गौरी, गौतम, उषा, अंकिता, अंजू, रेहाना या सर्व मित्रमैत्रिणींना देते.
  - (३) इलाच्या इमारतीभोवती छानशी फळबाग आहे.
  - (४) इमारतीभोवती असलेल्या बागेत आंबा, कवठ, बोर, पपई अशी वेगवेगळी फळझाडे होती.
- ❖ गोडगोड, कडूकडू, शेजारीशेजारी, जवळजवळ, कोणकोण

२७. भिंगरी (A Whirligig)

- ❖ शब्द ऐका. सारखी अक्षरे ओळखा. वाचा. सारख्या अक्षरांखाली रेघ ओढा.

भिंगरी	मेरी	चक्कर
भिंत	भिंगरी	टक्कर
भिं		

- ❖ चित्रे पाहा. गिरवा. नावे पूर्ण करा.

विद्यार्थ्यांनी स्वतः कृती करा.

- ❖ पाहा. वाचा. लिहा. विद्यार्थ्यांनी स्वतः कृती करा.
- ❖ पाहा. वाचा. लिहा. विद्यार्थ्यांनी स्वतः कृती करा.
- ❖ अक्षरे जोडा. शब्द वाचा. लिहा.
चंदन, रंजन, गुंजन, वंदन, मंजन, कुंदन

❖ पहिल्या अक्षरावर अनुस्वार द्या. वाचा.

अंग सुंदर कुंपण आंबा रंग भुंगा उंच डोंगर

❖ योग्य अक्षरांवर अनुस्वार द्या.

आंबा संगीत तोंड भांडण करवंद

आनंद सफरचंद पतंग जंगल भुंगा

❖ काय ते सांगा.

(१) भिंगरी, (२) भिंगरी, (३) भिंगरीला (४) भिंतीला

❖ पाहा. वाचा. लिहा.

विद्यार्थ्यांनी स्वतः कृती करा.

२८. मुळाक्षरे (Alphabet)

❖ विद्यार्थ्यांनी स्वतः कृती करा.

२९. बाराखडी (Twelve forms of a consonant.)

❖ विद्यार्थ्यांनी स्वतः कृती करा.

३०. शब्दबाग - ३ (Word garden - 3)

❖ शब्द ऐका. वाचा. वाक्ये तयार करा.

घर बघ.	फुले घे.	बाग बघ.
पक्षी बघ.	फुले दे.	भाकरी घे.
भाकरी दे.	पक्षी बघ.	पाणी दे.
भाकरी खा.	वही आण.	झोप जा.

लवकर जा.

भाजी घे.

फुले बघ.

नक्षी बघ.

वही उघड.

चटई आण.

भाजी दे.

घर उघड.

लवकर जा.

फुले आण.

गाणी लाव.

घड्याळ दे.

भाजी खा.

लवकर झोप.

लवकर ये.

लवकर बघ.

वही आण.

भाजी आण.

लवकर लाव.

दरवाजा लाव.

लवकर उघड.

दरवाजा बघ.

लवकर घड्याळ आण.

❖ विद्यार्थ्यांनी स्वतः कृती करा.

३१. आमची सहल (Our picnic)

❖ खालील प्रश्नांची उत्तरे सांगा (तोंडी).

(अ) सहल मधुबन बागेत गेली होती.

(आ) फुलाला हात लावताच मुलाला बाईंनी दिलेली सूचना आठवली.

(इ) 'बागेत सगळीकडे फिरा. गमतीजमती पाहा. सुंदर पाने, फुले पाहा. मजा करा.

खूप खेळा, पण कशाला हात लावू नका. पानेफुले तोडू नका. ती बागेची शोभा आहे.

❖ काय ते सांगा.

(अ) हिरवळ

(आ) फुले

(इ) फुलपाखरे

❖ योग्य शब्द लिहा.

(१) रंगीबेरंगी

(२) तोडावेसे

(३) डोलत

(४) आनंदाने नाचत